„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, и уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
за по године . . . . . 7 ф. — н.
за четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
за 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
за годину 35 дин. на пола године 17½, дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ се враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 51. У Новом Саду у среду 3. (15.) априла 1885. ГОДИНА XX.

ЕВО НИЧЕ, ШТО СУ ПОСЕЈАЛИ.

Не може бити, да има више и једног јединог човека у овој земљи, до чијег ува не допире потмула ломњава; не може бити да има икога, који не види, где се већ руше они стубови, на којима почива наше народно благостање. Најмањи ветар, најмања непогода и ми смо — свршили.

Морало је дотле доћи, јер после дугог и дугог рада, не изостаје — жетва Ко ветар сеје, пожње обично холују, а код нас се сејао јад, па нека се нико не чуди томе, ако нам је изникао чемер.

Ван сваке је сумње, да ми стојимо данас на самом прагу такозваног новчаног краха, лома. О томе, да ће се можда наше прилике изменити а стање поправити, не може бити на жалост никаквог разговора. Ко зрело суди, увидиће на брзо, да ми немамо више изгледа ни на — наду.

Последице наше рђаве државне политике и нашег лакомисленог државног газдинства, избиле су на површину у свој наготи. Влада се показала у сваком послу невешта, неспремна, немоћна. Чивути су дражили једну народност против друге, само да држава никад не изађе из ове народносне борбе и трзавице, да никад не створи напредне и корисне установе, но да остане овако труло стање и даље, јер само тамо где је труло, гоје се и напредују јеврејски — црви.

Тако је само могло доћи до данашњег трулог и опасног стања. И држави и народ су у највећем шкрипу; нит народ може држави, нит држава више народу да помогне. Држава мора да узима у место порезе чак и покућство од народа, јер њојзи треба преко сто милијона годишње само интереса на — дугове. Под тим приликама не би била држава у стању много учинити за јефтин кредит, за подизање индустрије, сточарства, свиларства и друге гране народне привреде ни онда, кад би хтела. Али се код нас не чини — ништа.

Тридесет до четрдесет хиљада становника Угарске, селе се годишње у стране земље; а и они који остају овде, не знају куда ће. Наш народ трпи највећу оскудицу, а није у стању да се помогне; наши новчани заводи одавна немају новаца, наши трговци падају, а нужда и немање је сваког дана већа. У самој Шајкашкој, где се показала потреба новчаног завода, не може да се оснује тај завод, јер нема довољно људи, који ће уплатити акције. Одложено је до јесени, а јесен, па нека је и најбоља, показаће се ужасна, јер рђава политика наше владе, високи ђумруци и големи увози жита из Русије, Америке, па чак и из Индије, побише рани цену. Тако је и с вином

Све иде наопако, све је на умору. Једино што још наше берзанске хартије и наши државни папири стоје несаразмерно добро. Но у том и лежи — неприродност. Лакомислен свет преплаћује те хартије, јер јеврејски листови представљају стање наше земље у лажном облику. Међутим иоле јача непогода свешће те папире на њихову праву вредност, и произвести код нас нови новчани лом, тако звани крах, који може бити далеко страшнији, но онај од 1873. године.

Да смо на прагу тога лома, сведоче сви знаци. Берза је постала нервозна, усплахирена, а прва вест о најновијем чаркању између Руса и Авганаца у централној Азији, побила је нашим кредитним хартијама цену са 6½ фор. На пештанској пијаци падају у средини и на крају сваког месеца, кад се држе обрачуни, велике и јаке трговачке куће, а наша земаљска изложба, биће канда по Угарску — финансијски Кенигсгрец.

Сва нада наше трговине индустрије и остале производње управљена је на земаљску изложбу у Будапешти. Међутим је данас већ сасвим сигурно да ће та нада оманути. Француска, Енглеска, Немачка, Аустрија, па и све остале земље напредније су од нас, и ни десет изложаба неће их покренути на куповање. У самој земљи међутим нема новаца, и онај огроман капитал, који је уложен у изложбу остаће — мртав. А само нам је још то требало. Толики нови потрес ми нисмо у стању издржати, а кад кад се под овим приликама почне код нас ломити, сломиће се са свим, јер је све труло и изанђало, све од првог па до последњег стуба.

Не може се ни из близу определити сав обим оне новчане кризе, и финанцијске несреће, која нам предстоји. Тако се не могу тачно определити ни све последице, које ће из тог изаћи, тек ће те посљедице бити свакојако — грозне. И најгрозније је то, што нема данас више ни силе, ни моћи, ни снаге, која би ту несрећу могла предупредити, јер је већ сведоцкан. Држава у овако јадном финансијалном стању у каквом је данас наша, мора мирно да чека и гледа, па шта је снађе.

У Москви у старој престоници „варварске“ Русије завладала је прошлог месеца мала, пролазна новчана неприлика, па је министар финанције ставио том месту 30 милијона рубаља за испомоћ Код нас, у сред ове кризе, мора се увећавати број порезних егзекутора, само да се утера сваки новчић, јер је од свију нас, наша држава најпотребитија. При таквим приликама смешно је и мислити на помоћ.

И наши народни фондови претрпиће велики губитак. Забрањено нам је, да створимо нов штатут, по коме би могли из новца народних фордова брзо и јефтино да испомогнемо народу, по је по налогу из Пеште уложено на 2 милијона форината народних новаца у државне и остале папире. Ти ће папири изгубити за кратко време велики део своје вредности, али и тај губитак, који предстоји народним фондовима не да се отклонити, јер се сабор никако не сазива..

И тако ће наступити оно, што мора наступити, а наступиће неумитно и неизбежно. Једно нас још теши, што ће можда баш тај финансијски лом, та економна несрећа бити повод, да почнемо бар од тада као пострадалници радити на здравијим установама.

J. T.

ПРЕДЛОГ СРПСКОМ НАРОДУ.

Нема Србина, коме не би било познато, да се о светом Сави у свим нашим местима приређују школске светковине, беседе и друге забаве, а све у корист српске сиромашке школске деце. Свети Сава као школски патрон донесе многом сиромашком српском детету обућу, хаљине и школске књиге,то га чува од зиме и даје му могућности, да се из књиге српском слову научити може и себи из основних школа нужно знање за живот присвојити.

О светом Сави није од памтивека тако бивало, него је тек у овом веку услед народне воље постао прави народни светац који деци тог народа доноси користи и пружа им књиге и учила, да могу с успехом свршити основне школе и тако се оспособити за даље образовање и науке.

И од ове године отпочеће народ да слави, а зацело да ће и сваке идуће године славити свете словенске апостоле и просветитеље Ћирила и Методија, који су међу Словенима проповедали хришћанску науку и сворили нам словенску азбуку Овеће се године готово у свим нашим иоле знатнијим местима приредити служба божија, а у вече концерти и забаве. Тако би требало од сад сваке године прослављати свете словенске апостоле Ћирила и Методија, али лепо и величанствено треба са корисним спојити, па да свети словенски апостоли и с оне стране гроба, са неба, доносе користи народу, коме су за живота свог служили и повели га у напредак, те је могао у културном развитку даље корачати и отрести се мрака, убијственог незнања и суровог дивљаштва. Што је култура озарила и српски народ, што му је могуће, да и он са другим напредним народима раме уз раме, ил бар за њима корача, у томе имају врло великих заслуга словенски апостоли Ћирило и Методије, па би сад требало и њихов спомен таквим начином славити, да та слава поред народног признања донесе живом народу културне користи, да му пружи ма и најнезнатније материјалне припомоћи, да би народна књига и књижевност могли лепше и беље напредовати у корист и на славу читавог народа.

Што је свети Сава школи и школској деци, то треба да буду свети Ћирило и Методије народној књизи и нашој књижевности.

Па како да се то удеси?

Ево како!

На дан светих словенских апостола Ћирила и Методија нека се у свим нашим иоле знатнијим местима приређују беседе, забаве ил концерти, а чист приход од истих нека се шиље „Матици Српској“, да би она тај новац употребила на издавање разноврсних по народ корисних књига ил часописа. Што код других сретнијих народа чини држава са својим обилатим материјалним средствима; то код нас мора чинити сам наш сиромашки народ — мора откидати од својих уста и тако потпомагати своју школу и своју књижевност, те да га култура других тих народа не прегази и не претопи.

Предлог је дакле мој врло прост, али ја држим, да је и не мање користан, па с тога се и уздам, да ће га наш народ оберучке усвојити.

Тиме се неће „Матици Српској“ бог зна како велика материјална средства ставити на расположење, али ће ипак бар по хиљаду форината годишње припадати, а то је према нашим злехудим приликама лепа свотица за помагање наше слабачке књижевности. Тим новцем ће ојачати крила нашој књижевности, те ће она онда моћи летети по читавом народу, носећи и ширећи свугде просвету и напредак, а свети словенски апостоли Ћирило и Методије зарадоваће се на небу, што им блгодарни српски народ тако лепим и корисним начином слави име и спомен њихов. Уз просветитеља светог Саву стаће достојно просветитељи свети Ћирило и Методије, па као што су за свог живота ширили про-

ЛИСТАК.

НАОЧЊАЦИ.

(По замисли једног немачког научењака.)

Најпре морам признати, да сам ја жесток противник и велики непријатељ наочњацима. А зашто? Колико је мени познато, нема ни једна животиња наочњака, јер природа је, особито код животиња вишега реда учинила своје, па обрве, трепавице могу са свим лепо и добро да бране и заклањају очи тих животиња. Осим тога природа увек тежи, да онај круг, што га обухвата животињско око не смањи, него на против да увелича, другим речма да животиња све даље и више види, а никако, да јој вид буде једностран и ограничен.

Колико се сећам, ја не знам, да ли се где-год у нашим народним песмама спомињу наочњаци, а да их Марков Шарац никако није имао на очима, то врло добро знам. Шта више, ја мислим, да је Кушљо имао наочњака, зацело не би онако послужио хајдук-вељковом брату Мијајилу, да убије Турчина, јер од прилике могу замислити, како је тај двобој текао, где делије нису ишле право један према другом на сусрет, него Мијајило по савету хајдук-вељковом мораде да заиђе са стране; па онако сигурно и онако поуздано, као што је Кушљо по навици извео, да кажем, ту превару, зацело не би могао то да учини, да је случајно имао наочњака.

Према томе морам рећи, да не знам права узрока, зашто су наочњаци постали и зашто их је човек изумео. Из саме основе српске речи, бар се не може ништа извести, што би нам расветлило постанак наочњака. Тек у Немаца има за то реч. Они наочњаке зову Scheuleder, па према томе могли би рећи, да смо тек донекле пронашли узрок, зашто је човек изумео наочњаке и зашто их још — данас употребљује. Sich scheuen значи српски: бојати се, пудити се, плашити се, страшити се, дакле по немачком наочњаци се коњима за то мећу на очи, да се не би плашили, пудили. То би тако лепо и красно било, ал' кад узмемо, како српски народ мисли, зашто су наочњаци, изгледа, да Немци немају право, што тако називају тај део коњских оглава. Српски народ мисли, да се наочњаци зато употребљују, да коњ не може видети, шта му госа у колима хоће, т. ј. да не може видети, кад овај хоће да га ошине, па тако да једнако буде на опрезу, а то је, да једнако добро каса и вуче. Тако сад Немци мисле једно, а Срби друго о наочњацима. Приметило се, до душе, да се коњ не плаши и не зазире толико од предмета, што се испред њега налазе колико од ствари, што му долазе са стране, али то ће канда пре бити рђава последица наочњака, него што би у томе могли тражити узрока, за што се ови изумели. Коњу, који се навикао на наочњаке свакако морају сви предмети са стране врло да су чудновати.

Но запитаће ко-год, за што човек не мећe и другим домаћим животињама наочњаке на очи? Ако ћемо и даље поћи по оном немачком значају те речи, могли би одговорити: За то, што је од све домаће животиње коњ најстрашљивији. Ово је последње истина, али зар друга наша животиња није такође страшљива? Узмимо само псето, кад изгуби госу и кад залута. Свакако, то не може нико порећи, но опет, ма како да је та друга животиња страшљива, ипак човеку не може све то толико наудити и нашкодити, као кад се коњ страши и плаши. Ту се јасно огледа човечија себичност. Човек дотерује према својој потреби домаћу животињу и то, може се рећи, тако лако, као оно што од воска може да направи свакојаке облике. Тако можемо рећи, да се наше домаће животиње деле у две групе. У прву групу спадају животиње, у којих је човек намерно гкедао, да што боље и јаче развије у њих душевну снагу, као што је на пр. коњ, пас; у другу групу долазе животиње где је човек намерно ишао за тим, да што више постану тупаве и глупаве. Дивља се гуска данас много разликује од питоме гуске, јер колико је ова последња глупа, биће зацело сваком познато. А шта тек да рекнемо о ћурки, коју баш српски народ узима као пример глупавости.

Да богме, да је човек у томе доста једнострано поступао. Он је сваку животињу за себе за нешто друго дотерао и усавршио, а то није могло бити а да та животиња неке особине или са свим не изгуби, или бар толико да ових нестане, да човеку просто не могу од никакве хасне бити. Па онда баш н. пр. код коња човек је ту упливисао на развитак душевне снаге преко мере, па су тако коњски живци постали осетљивији. Та увећана раздражљивост свакако не може бити од користи по човека, и с тога је он после морао гледати да се опет с друге стране помогне. Он је изумео наочњаке, па је тако отклањао уплив предмета, који коњском оку нису јасни и од којих се коњ зато плаши.

Па опет није то тако велика погрешка, да би човек морао с ње да страда и пати читавог свог века. Просвета заповеда: само напред; оно што ти остаје с једне и с друге стране не тиче те се. Ми имамо данас калдрмисаних и иначе уређених путева, коњ за то има да гледа само преда се. Друго је то сасвим тамо, где нема никаквих путева. Ту се коњаник преда свом коњу, а овај да може вршити своју дужност као што треба, не сме имати наочњака; око његово мора да је слободно, да види, може бити, и онда непријатеља, кад га госа не види.

Но сад што му би — би. Коњ је добио наочњаке; он мора да их носи, па се ваљда и навикао на њих. Не мислим за то да овде говорим против наочњака, мада би, како ја мислим, много боље било и по нас и по наше коње, кад их не би било. Него да видимо сад шта се обратно десило.

Рекао сам, да човек може по вољи да упливише на домаћу животињу, те да измени и дотера и њена физична и душевна својства; па као што о томе не може бити никакве сумње, тако опет без сумње животиња може упливисати обратно на душу човекову. Узмимо само разлику између чобана и ковара. Чобан свира до душе у фрулу, али звуци те фруле увек нешто тужно и суморно казују, а ковар је увек весео и чио па и велики враголан баш онако, као што је и кова увек чила и весела. Говедар опет једнако нешто мисли, тром је и туробан исто онако као што су му и говеда

свету, тако ћ и иза гроба чинити. Ширење просвете била им је света задаћа у животу, а народ може, само кад хоће, учинити, да ту своју задаћу у корист народа од сада па до века врше. Свети Сава је врши и сада, а до тебе је српски народе, да учиниш, да ту лепу и корисну задаћу врше и свети словенски апостоли Ћирило и Методије

Народе српски чини за времена, што можеш чинити, па да те види бог!..

Л Н.

(Наш поштовани сарадник Л. Н. није у овај мах у Новом Саду. С тога се не можемо с њиме договорити у овом питању, тим мање, што је ствар журна. Међутим остали сарадници „Заставе“ мисле да и Л. Н. неће бити криво, ако његов савремени предлог допунимо тиме да новац од наведених прихода утроши Матица у првом реду на књижевну награду и штампање кратког и разумљивог животописа и рада Ћирила и Метода, па да се те књижице бесплатно, уз поштарину разашиљу појединим општинама. Тек ако што отуд преостане, да иде на награду књига других врста. Уверени смо, да ће се ова допуна предлога Л. Н тим пре усвојити, што је одиста срамота, да ми немамо ни једне једине народски написане књиге о заслугама и раду најзаслужнијих славенских књижевника и апостола Ћирила и Метода. — Ур.)

Политички преглед

Накнадни избори у Хрватској. У Хрватској се још једнако нит ромори нит говори. Покушаји неких и неких нотабилитетлија да дођу до мандата, одбио је народ, ал то је и све. У колико смо извештени у добриначком и ердевичком срезу доћи ће пред сам дан избора, или на дан самог избора до споразума. Сви наши ваљанији и честитији трговци занатлије и ратари решише да овом приликом изаберу једног између себе и пошљу на сабор. Из ердевичког среза пишу нам, да многи хоће за посланика ваљаног ратара Путинчанина, и ми тај предлог дабогме радосно прихваћамо, само би желили да цела ствар иде договорно. Ако се прави народни пријатељи не поцепају, победа им је сигурна. На сваки начин се слажемо, и трипут подвлачимо мисао да бирачи из ердевичког и добриначког среза бирају за посланика: честитог и свесног трговца, ратара ил занатлију. Таквих има доста. Држимо да међу њима неће бити злобе, но да ће се о личности лако погодити.

Државна заштита трговине у Русији. Руски министар финансија Бунге јавио је влади, да је у Москви на многе знамените трговачке куће наишла криза, и да лако може до катастрофе доћи. До овог неповољног стања дошло је поглавито одтуд, што су у трговачкој свези са млогим већ пострадалим трговачким светом у иноземству. Влада је наредила, да министар и управитељ државне банке, са 30 милијуна рубаља оду у Москву, стање тамошње у овом погледу тачно испитају и државном помоћу отклоне и кризу и могућу катастрофу. Где држава отвара кредит трговини, ту ће трговина вазда цветати и напредовати.

Руско-енглески спор. Сад већ и неке инглеске новине признају, да је Комаров имао право, па да је према томе са свим по наредбама и правилно поступао, што је напао Авганистанце. По најновијим вестима што их новине доносе о сукобу руске војске са Авганистанцима, Комаров је морао да пође напред, јер иначе би био опкољен, пошто се вели, да му је једно оделење авганистанске коњице било већ заишло за леђа.

Према расположају других јевропских велесила има изгледа, да ће доћи до споразума између Инглеске и Русије, јер за сада све оне скоро да одобравају поступак Русије, а то је толико, да је Инглеска у овај мах сама. Уз то и сама данашња енглеска влада није вољна да се поквари оно пријатељство између Инглеске и Русије, које је до данас постојало.

Индија.

Завојевања Русије у средњој Азији привукла су пажњу целе Европе, највише Енглеза, јер су они највише заинтересовани тамо. Русија је врло опасан сусед за њихове земље у Индији, а у Индији је мој Енглеске и њена Ахилова пета. Енглези се дакле боје, да им Русија не отме Индију, и наравно гледају на сваки начин да спрече продирање Руса према границама индиским.

Многи мисле, слушајући да се говори о индиској војсци, да у Индији живи један народ, и да је врло одан Енглезима. Међу тим Индија је насељена врло многим народима, који се разликују и по језику и по религији, а Енглеска има међу њима много непријатеља.

Већина Индијанаца су тако звани Индуси — Браминци. Њих има до 167 милијуна, отприлике толико колико би Србија имала да је 100 пута већа него сад. Изгледа чудновато да се оволики народ може незнатном силом од 60.000 људи држати у покорности. Ствар би била немогућна, кад би ти Браминци били иоле сложни међу собом; но они су подељени на безброј секата, које се крвнички мрзе и гоне, а Енглези по могућству распирују њихове свађе. Тако остају сви у покорности, јер да се једно дигне, други место да га помогну, помоћи ће из освете — Енглезима. Уз то имају Хиндуси над собом сијасет својих кнезова, који сви зависе од Енглеза, мрзе се усрдно, и гледају да један друг истисне из мигости господареве. Појмљиво је да се Енглези тиме добро користе за утврђење свога господарства.

За Хиндусима су најмногобројнији Мухамедовци. Они броје око 50 мил., па и ако их је само за четвртину Хиндуса, ипак су важнији од њих и опаснији за енглеско господарство, јер су као сви Мухамедовци, ратоборни. Мрзе страшно Хиндусе као идолопоклонике и пекадење своје робове, којима су они пре енглеског господарства били господари. Енглези се свакако труде да их придобију за се, али им то никако не иде од руке, јер Мухамедовци не могу трпети да Хиндуси буду с њима не само равноправни, него да и већину државних звања заузимају. Истина, то није дошло отуда, што би Енглези хтели претпостављати једну веру другој, него што Мухамедовци не иду у школе, које су отворене за образовање чиновника, а Хиндуси — Брамини — врло се радо уче и по том заузму сва нижа државна звања.

У пређашња времена, док Индијанци нису ништа знали о другим земљама, било је Енглеској лако држати их у запту, али су се сад ствари прилично измениле. Русија је већ стекла прилична угледа, нарочито код Мухамедоваца, и тај углед све више расте, а све кривицом самих Енглеза. Они су могли убедити Индијанце, да Русија као хришћанска држава не може имати симпатије према устанку Мухамедоваца против Хришћана, а то би им потврдила и историјом Русије и последњим ратом са Турском. Но они су са свим друкчије радили. Бојали су се Русије, а нису умели скрити тај страх пред урођеницима. Пре тридесет година Русија је била још далеко од Индије и о њој се тамо мало што знало, а сад знају да им је близу и да је јача од Енглеске. Непрестано су Енглези говорили како им је Русија непријатељ и како само вреба згодан тренутак да нападне на Индију. За време последњег рата с Турском они су систематично дражили своје Мухамедовце против Русије и прикупљали су прилоге у корист Турске. Изгледало је неискусном народу као да је Енглеска управо заратила са Русијом. А кад се рат сврши поразом Турске, Индијанци су држали да је Енглеска потучена, и отад је њен углед јако опао. Исто тако јој је шкодило и то, што су енглески политичари и енглеске новине, при сваком кретању Русије у напред, говорили и писали, како неће допустити, да Русија заузме то и то место, а међутим је Русија непрестано напредовала, а Енглези су непрестано уверавали урођенике, да је сваки успех Русије опасан зи њихово господарство у Индији.

Мухамедовци су опасни за Енглезе и својим положајем. Они станују највише на северу и северо западу Индије, дакле тамо где би се имали сударити Ррси и Енглези, на граници Афганистана. Тај предео се зове Синд, и ту је кључ Индије Болански кланац и град Авета. Околни становници су скро сви Мухамедовци и ма да их нема више од 2½ мил., ипак их се Енглези највише боје, јер су врло ратоборни и фанатични. До Санда је одмах Пенхаб. у ком је половина Мухамедоваца. а на југоистоку Пенџаба је Ауд, који је тек 1856 покорен, па се народ још сећа своје самосталности и чека само да се буни. У средини Индије налазе се полузависне државе, од којих чу неке мухамеданске.

На цео овај народ не може се Енглеска ослонити; шта више може рачунати, да би се при првој несрећи, која би је снашла сви дигли против ње као један човек. А доста би било да само један руски војник пређе границу. Русија то зна: она зна да јој је у власти да сваки час кад захте учини крај енглеском господарству у Индији. Но она не мисли владати тако. Зато и сада жели да се Енглеска што дуже одржи јер јој је то сигурна залога за њено пријатељство.

„Одјек.“

ДОПИСИ.

Суботица 28. марта. У Суботици, за коју народна изрека вели: „Суботицо бела нигде тебе нема“. — станује нешто преко три хиљаде Срба — али је према томе броју саразмерно знатан број имућне интелигенције, и с пуним правом треба да признамо: ваљане, родољубиве интелигенције. Она је у сваком народном делу бивала међу првима и није се извлачила никада. Она је у оним лепим данима, када се народна свест на високо таласала, створила певачку дружину, читаоницу, а у последње доба и добровољну женску задругу.

Нека ми се опрости на такав увод јер ја држим да је оправдан, пошто у извештајима о забавама треба да се дотакне и друштвено стање дотичног места.

„Беседу“ је приредила наша певачка дружина другог дана Ускрса, и ми се радошћу лаћамо пера да о њој проговоримо, јер је она прибавила права душевна уживања, а уједно нас је испунила оправданом надом, да наша ваљана певачка дружина има све услове за даље усавршавање.

Да пређемо на сам ток „беседе“, те нека сама дела говоре.

1-ви број „Увертира из славенских песама“ одсвирала војена капела пуковније Филиповићеве. Врло је добра мисао била од приређивача да су добавили војничку музику, која је уједно испунила и програм I-вог дела беседе. Пошто у месту нема војене музике, то је наравно имало привлачне снаге за публику у толико више, што речена капела свира изврсно српске и славенске песме. Долазак војене музике из Петроварадина био је скопчан са разним тешкоћамама, но што се долазак остварио, нека је хвала нашем земљаку господину Тони Хаџићу, чијем посредовању имамо да захвалимо а уједно и у првом реду самом господину пуковнику Шарунцу, команданту те пуковније.

Спомента увертира под управом самог композитера капелника Шуберта стекла је опште допадање.

2) Мешовити лик дружине одпева крајцерову песму: „Сунце зађе.“ Да дивна призора беше оку, видети у првом реду 12—14 Српкињица, а за њихових леђи до 16 мушких чланова, па још како се прецизно разлегаху звуци на милом народном језику!

3) Затим се појави гђца Јулка Милосављевићева и одекламова нам Змајеву „Јадну мајку“. Она располаже са главним условима за декламовање звучним органом и одрешитошћу. Она је сасвим зодовољила публику и тако тешко решила свој задатак, да би јој ма која глумица могла завидети.

4 После тога отнева нам мушки лик „Громови, муње“ и пошто не беше умилних женских гласова, који би те силне громове и муње ублажавали и утишавали то су дакле сами мушки чланови, остављени од својих посестрима, успешно приказали како ваља грмити.

5. Војена капела отсвира потпури: „Пут по Европи“, у којој је композицији решен један тежак проблем, како се може марзељеза слагати са руском царском химном и Ракоцијев марш са српским колом. Заиста ово није свакидашње уживање.

6. „Постојницу“ одпевао је мушки збор а на крају „Бродарску песму“ мешовити збор, а сасвим на крају на бурни аплауз одпева нам мешовити лик Остојићеву дивну „Смесу српских народних песама“, која је нама још од лане позната, и коју никако не може публика да заборави. А богме има и зашто, јер је у ту смесу вешта рука младог нам компоните Тихомира Остојића нанизала све лепше од лепших песама све народно и народније, е па то нама најзећма годи. Но није само лепа композиција, него је дивно и отпевана особито пак око краја оне две соло партије „Гусле моје овамо те мало“ што је удео пало госпођици Милеви Павковићевој, а коју је она са њеним алтом а господин Ђуро Манојловић са својим баритоном успешно решили тако да се набуран аплауз морало отпевати.

Овако се заврши први део. А о другом ћу само толико да споменем да је оно исто тако добро испало као и први.

Коло је наизменце играно уз војену музику и уз свирца, па заиста играло се до зоре и уморило.

А кад још споменем да је велика дворана била дупком пуна, онда сам завршио своју рефераду.

А сад на крају да се обратим са неколико речи нашој ваљаној певачкој дружини и да јој пре свега овде у овом народном органу изречем признање о њеном лепом напретку за ову годину дана, у нади, да ће јој на овој беседи постигнути успех служити за потстицање и за даље усавршавање. — Било је времена, кад је певачка дружина лепо успевала, било је опет и слабије, а сад је придошло и нових снага и ево поновљеном снагом почиње да се истргне из досадањег дремежа.

Свака установа треба из сопствених извора да се поткрепљује и усавршава. А сада се показало да услова за то има само: „треба хтети, треба смети, па да видиш куд се лети.“ За то дакле напред и нека вам је вазда пред очима ваш заслужни председник господин Ђуро Манојловић који је основао вашу дружину пре 20 година. Као тадањи свршени правник у оно красно доба када је на све стране кипитило народно одушевљење, и који је од то доба не престано једнаком љубављу истом не клонулом вољом настојао да ту лепу установу одржи и спасе од распада. Па сад кад се она за 20 година одржала и сретно претурила опасности распада, па сад, када почиње нову животну снагу да посведочава, сада не смете застати на по пута него морате одушевљено корачати напред.

Ми треба да смо убеђени о значају и о културној мисији певачких друштава.

То је тема о којој је већ и у нас доста говорено и писано, уједно тема колико занимљива, толико и поучна. Кад је велики немачки народ схватио значај друштвеног гојења песме, која не само оплемењује душу и разум, него је и моћно средство за гајење народне свести, па кад је велики моћни образовани немачки народ увидео моћни утицај песме, и служи се с њоме а како да не види малени раштркани народ српски, који је остављен самом себи и који је упућен једино на своју снагу.

Зар баш да Србин занемари песму којом је рођен — песму, која га је одржала, која га је спасла.

Јел те да ви то нећете дозволити? Па онда још да нам је солидарности са осталим певачким друштвима па да је заједнички концерата, скупова, састанака.

Али ваљда ће свето доћи временом. И та је мисао већ једном покренута била у нас, но ми за све требамо више времена но остали.

Цензор.

У Шајкашкој крајем Марта (Конференција Шајкашка за откуп друге поле ритова. — Тужба Чурушких Мађара. — Разно.) На Лазареву Суботу т. г. одржао се у Жабљу збор Шајкашких 14 општина, у ствари откупа друге поле ритова; збор је добро био посећен, а поједине општине заступали су изасланици, које је свака општина за ту циљ изабрала. — За откуп друге поле ритова биле су готово све општине једнодушно, само су тителски изасланици а напосе њин бележник г. Миклушевић опоновали предлажући, да се друга пола остави чивутској „конзорцији“, да она и на даље с њом рукује. Г. Миклушевић је из написаног говора своје мишљење бранио, ал му је предлог пропао.

Другу половину ритова поседује нека чивутска „конзорција“, која издавајући ритове под пашу и засејање, силне материјалне користи вуче од ових општинских добара. Пошто општине хоће сада од „конзорције“ другу полу да откупе, то „конзорције“ више неће постојати. Изабран је одбор' од 6 лица, који ће водити преговоре са „конзорцијом“.

Чурушки Мађари су познати са својих србождерских тенденција, а нарочито њине воће. Тако се они и сада јавно туже, какве они ужасне неправде сносе од тамошњих Срба. — Тако су поднели жалбу, да се код Чурушке пол. општине све на српском језику доставља и т. д. те желе, да се записник и остале ствари, што се тичу општ. унутрашње управе, на мађарском језику воде. — Ево шта читамо о тој жалби у мађарском листу „Budapest“ бр. 85. „Из општине Чуруга у Бач-Бодрошкој жупанији добили смо тужбу у име две хиљаде тамошњих Ма-

---

трома и лења. Али валда се најлепше опажа такав уплив на дамбасу. Из сваке му речи вири живост помешана са суровошћу, а кад се насмеје, често може да подсети човека на висак коњски. Па онда тек старе жене (нема их, хвала богу много међу српским женама) и уседелице са њиховим пинчловима и мачкама?! Скоро да бих имао воље да на овом месту подсетим наше сестре и матере на рђаве последице саобраћаја са тим животињама.

Зацело тако и наочњаци упливишу на човека. Тај уплив у толико може да је јачи — већи, што је човек одиста далеко дотерао у просвети: он зна, шта је право својине, он је подигао путеве, он знаде за границу: докле је његово, а докле је туђе, он је извео поделу рада до крајности, према томе удесио је своје васпитање, које је баш с тога једнострано. Оно истина, он данас не меће себи на очи наочњаке, које би могли руком опипати, дакле од коже, али било је времена, кад је и то чинио, тако да се трагови од тога још и данас опажају. Узмимо само старе женске шешире, затим оне грдне огрлице, што су човеку до ушију допирале, а да ли су „локне“ трагови од старијих времена, ко би о томе данас разбирао? Данас је човек пренео наочњаке на морално и душевно поље. Отац узме свога сина за руку и изведе га на пут, којим је и он ишао, и сад тај син, хтео не хтео, мора се тога пута држати, јер се није спремао, није никад помишљао, да ће му требати кадгод мало и на страну да подскочи. Набавити наочњаке да трају човеку докле год живи беше увек највећа задаћа светских сила: најпре цркве па онда свију световних влада. Детету се још у колевци метали наочњаци на очи, и то је дете после и као човек носило те наочњаке — све до смрти, а овамо није ни знало, да их има на очима. Не, он се још и поносио њима, и дичио се, ако су оне биле мало друкчије скројене, а не, као оне у његових пријатеља.

Свакако је и наслеђе овде играло велику улогу. Отац је пренашао своје наочњаке на сина. Да боме, у оно време валда су они од велике користи били, тиме што се на тај начин могао врло лако да ограничи круг душевног ока појединаца, па с тога су они валда занеколико поколења прилагођивањем постали човеку и дневна потреба. За то данас сваки намакне себи наочњаке; с тога донекле може важити као правило, да човек, осим оног рада, за који се спремао из детинства, не види ништа даље он не зна просто шта се око њега лево ил десно збива . . . . тако су наочњаци постали установа просвете. Да ли ће кад-год доћи време, да их човек неће требати то тек идемо да видимо. Свакако, човечанство треба сад ићи за тим, да ту установу уништи, јер, ма како да је она многима и многима по вољи, али за милијуне његових чланова било би добро, кад би наочњака нестало. Ти не смеш да видиш шта је око тебе, за то ти мећем наочњаке на очи. Ти не смеш да видиш, шта ја радим лево и десно; доста је, што сам ти подигао пут леп и добар, па се држи тога пута, а не старај се куда ће те тај пут одвести, и не води бриге шта сам ја урадио и шта још радим. Осим свега тога, ти се не смеш плашити и зазирати, јер ето видиш, ја се старам за тебе и чувам те, а зашто, то не мораш знати. У осталом, ја имам бич у руци, па тешко теби, ако се успротивиш! Тако вам је то данас. . . . . .

Вул.

ђара“. (Та човече, у Чуругу једва има са децом и женама заједно 1000 Мађара. Срд. —) „Тамошња политична општина, као што приложени документат сведочи, обилазећи право, закон и пристојност, на српском језику општи са становништвом, (па како да општи са 6000 Срба? — већ српским језиком) — Тамо станујући Мађари не познају ћирилска слова, али са њима не рачуна она општ. управа која од Мађара хлеб прима (зар само од Мађара?!) — али језик јој не треба. Притиснућемо их уз зид — обећао је Тиса Калман! Изгледа нам да нема времена за обуздање народности, а Мађар је принуђен да у својој домовини, за неколко Срба у опанцима, (?!) — учи ћирилска слова.“

Смех нас је спопао, када ово прочитасмо. Чурушки Мађари оно траже, што се коси са човечијим здравим разумом. — Свима нам је познато, да се у оним општинама и кр. варошима, записник, општ. суд. списи тицајући се унутрашње управе општинске, на оном језику води чија је народност у месту у већини. У Чуругу има до 6000 Срба а тек 1000 Мађара, па би они хтели да се то све на мађарском језику води, — заиста леп захтев, по њему би могли једва 100 Несрба у Госпођинци желити, да се списи на немачком, чивутском и т. д језику воде!! Ето у Чуругу суседном Фелдварцу, води се код општине све на мађарском језику, ал' ту није 1000 Мађара, према 6000 Срба, као у Чуругу, већ становништво чине пола Мађари а пола Срби, па и то је неправда.

Ситније су вести:

У Ђурђеву је за пр. општ. лечника изабран г. Др. Сава Крестић. — Ђурђевчанима, на овоме избору, само честитати можемо, јер су изабрали Србина, — а уз то ваљаног и искусног лечника.

Госпођинчани такође могу са својим лечником г. Др. Светозаром Бељанским потпуно задовољни бити, јер је он то својим досадањим, ма и кратким радом, заслужио.

У Жабљу је за општ. бележника изабран г. Атанасија Араницки.

До скора виђења. **Срдан.**

---

† ДР. МИЛИВОЈ ТОПОНАРСКИ.

Из Београда стиже нам вест, да се тамо викиндски адвокат др. Миливој Топонарски сад у суботу у својој 39-ој години живота у вечност преселио.

Покојник је био на гласу као добар правник и вешт адвокат а и у нашем јавном животу играо је улогу.

Родио се у Вилању (у Барањи) 10. (22.) јануара 1846. где му је отац, Прока Топонарски (касније барањски заступник на нашем народно-црквеном сабору од г. 1872.) свештеником био. Своје даље образовање, што је иза прве наставе долазило, прео је у суседном Печују, где је од почетка до краја гимназију изучио. Васпитање ово било је у мађарском духу, као што у средишту барањске жупаније није могло друкчије ни бити. Но овоме страном духу држао је у неколико превагу онај српски дух, што га је у очинској кући посисао. Ово се опазило, кад се г. 1863—4. у Печују нађе више српских ђака, који основаше онде друштво српско, коме се одмах и он прикључио, читајући у њему с мађарског преведене новеле и приповетке, од којих је једна одмах у листу „Даници“ и штампана. Но онда је већ и свршио гимназију и „Матица Српска“ изабере га за Текелијиног питомца, те дође у Пешту учити права.

Живот у српској омладини већ се у оно доба у велико пробудио био. Најјаче и најважније српско омладинско друштво била је „Преодница“ у Пешти, камо је и пок. М. Топонарски дошао. Ту је он радио књижевно на српском језику: читао је саставке и држао је предавања у самоме друштву — „Преодници“ — и на селима. Једне године послужио је „Преодници“ као књижничар, друге године као тајник. Кад се српска омладина г. 1866. ујединила, написао је за I. књигу „Омладинске Заједнице“ криминалну расправу „о смртној казни.“ Кад се друштво „Преодница“ решила да издаје збирку одабраних превода, он је превео Јокајијевог „Гусарског краља“, и ово је била прва књига превода, коју је „Преодница“ издала.

Кад је свршио науке отишао је у В. Кикинду у адвокатску праксу, где је после као адвокат остао и настанио се.

Као кикиндски становник и грађанин био је ревностан у свима тамошњим општинским стварима л. Г. 1872., и касније г. 1874. био је заступником на нашем народно-црквеним саборима. Г. 1881. био је кандидат за угарски државни сабор у турско-кањишком срезу, но морао је са слабих изгледа у срезу одступити.

Кад је пре године дана отпочео расцеп у српској народној странци, он је био сам са собом у расцепу. Кикинда и кикиндско друштво, у коме је он живео, била је за нову политику опортунитета, коју он није одобравао. Али нова струја повукла је и њега за собом и преко његове ноље. Он, већ по својој мирној нарави, не имаде снаге, да јој се одупре, а и сама болест, која га је сада покосила, већ је онда била захватила маха. О самој в кикиндској конференцији морали су неколико пута ићи по њега, док га напослетку приволеше да дође у конференцију.

У последње време је сасвим оболео. Тражио је лека и у Мерану, док га ево 30. марма (11. априла) не стиже смрт у Београду, у кући његовог таста, Саве Сретеновића.

Лака му била српска земља и дуготрајни спомен у народу и међу пријатељима!

Вести из места и са стране.

Прослава Ћирила и Метода. Из **Уљме** нам пишу: „Данас у недељу 31. марта о. г. закључила је црквена општина, у цркви одржана, једногласно и то с највећим одушевљењем, да хиљадугодишњи помен Ћирила и Метода на дан 6. априла т. ј. у суботу свечано прослави. На тај дан служиће се св. литурђија и служећи свештеник умолиће се, да држи сходну беседу о животу и раду тих првих славенских проветитеља. Местни трговци и гостионичари позваће се, да своје радње за време светковине у цркви обуставе; а општинско поглаварство умолити, да одржање пијаце премда на исти дан пада, за други дан одложи“

* * *

Пишу нам из **Митровице**: „Прошле је недеље г. Урош Милутиновић прота у цркви јавио, да ће се држати божија служба и да ће ићи литија. Том ће приликом један од г.г. свештеника или учитеља држати говор и народу разјаснити: ко су били Ћирил и Метод. После службе, певачко друштво приредиће духовни концерат.“

* * *

Похара на пошти у Хртковцу. У Хртковцу — близу Митровице — удавио се у бунару ондашњи поштар. Комисија је одмах отишла на лице места, да извиди и испита у чему је ствар. Констатовано је да је учињена проневера од 1.000 форината. Лепа ствар! Зараза поштанских крађа прешла је и у наш такозвани китњасти Срем.

Похара на шидској пошти. Пишу нам из Шида: На велику среду с вечера око девет сати, код јасне месечине и најживљег пасажа похараше овдашњу пошту. Строгом истрагом, коју је на лицу места водио заменик кр. држ. одветника са једним већником судбеног стола у Вуковару, пронађено је да похарана сума износи 3421 ф. То је већ трећи случај за време од само неколико година, а свакад па и овом приликом наилазише истражни повереници на трагове најгрознијег немара са стране наше поштарке; шта више, многа околност беше поводом сумњи да је похара изнутра учињена. Ствар истражна још је у рукама судб. стола и очекује се на резултат. Што је овде трговачка света, све то радосно чека да се садање поштарке опрости, а како и не би кад је она огрезла у уступлењима. Да наведем само неколико. Један је трговац слао сину на упутницу новац у Грац, свота беше преко 100 ф. То је наша красна поштарка задржала, те у неколико месеци на упутницу туђом руком писану оброчно онамо слала. Другом трговцу отварала препоручена и новчана писма, задржавала обична писма по недељу м више дана и тек их онда разаслала. Франкирана писма многа и многа стамањена су, пак што је најгоре она је због свега тога била тужена и опет никакве помоћи. Још нешто интересантнога. Овдашњи трговац Тубић пошаље месеца јануара ове год. горњој једној кући у новчаном писму 400 фор. а кад данас рајзендер оне куће дошав у Шид јави Тубићу, да се чуди како да на време одговорио није; овај с рецеписом на пошту, а поштарка призна да је писмо отворила и новац потрошила и намоли Тубића да се пријаве окани а она ће му новац скорије вратити. Сличан случај догодио се и са П. Спаићем. Имаде нас доста, који смо своја писма пошти кукујевачкој и товарничкој носити морали, па тако чиним и ја са овим мојим писмом. — Ово износим јавности и молим славно уредништво, да број „Заставе“ у коме овај допис буде штампан, пошаље равнатељу поштарском у Загреб. Н.

Народна просвета.

(Школа. — Књижевност. — Уметност. — Позориште.)

Одговор на духовну крађу.

По обећању вративши се с пута одговарам на Духовну крађу, која ме је, истину морам рећи, немило дирнула тиме, што се види, да из писца више страст говори, него права жеља, да истину открије. Да сам ја невин у тој духовној крађи, показује изјава уредника „Хришћанског Весника“ и сведочба преч. г.г. предс. Вукадиновића и Димитрија Руварца, који перу моју част, будући су под строгим испитом констатовали, да сам ја невин. Но ипак сматрам за дужност разјаснити целу ствар, која се духовном крађом назвала. Пре два месеца лежале су на моме столу разне хартије, које сам ја приправљао за „Хришћански Весник“ и „Глас Истине“. Но код мене се налазе више рукописа покојног Димитрија Поповића пароха сомборског, које сам баш превржао, да пошљем Вуково писмо у „Глас Истине, које сам и учинио; поред тога писма пошљем и беседу на св. Саву говорену ове године. За „Хришћански Весник“ справих до десет прилога, између којих беше и беседа на св. Саву говорена 1884. године, у пропратном писму рекох, да ми се штампају радови моји, напоменувши их по именце, између којих споменух и беседу на св. Саву говорену прошле године. Но слажући прилоге место моје праве беседе, коју сам говорио, метнем беседу на св. Саву, која беше рукопис Димитрија Поповића и која је по спољном облику сасвим једнака на моју. У уверењу том, да је све у реду, одправио сам прилоге моје. Пред ускрс приправљао сам се за проповеди наступајућих празника, јер ја сам тако сретан, да се због мене чисти често она лепа бечајска придиконица, при свем томе, што нисам добро дотиран, јер по данашњем устројству живим ево као капелан на милост и немилост свога принципала, и срећа што сам син пароха свог, те се плата дели према потреби. Дошавши „Хришћански Весник“, нисам га ни имао у рукама, све донде, док не прочитах Духовну крађу, нисам могао да се разаберем, но када сам моју беседу, која је требала ући у штампу, нашао у моме столу, онда ми је била ствар на чисто, јер сам видио, да је забуном послата беседа Димитрија Поповића, која је преписана од речи до речи из Вукадиновићевих беседа, место моје беседе, коју сам заиста говорио, које могу у свако доба посведочити, а која је сада накнадно ушла у штампу. Прочитавши дакле Духовну крађу, видио сам, да се морам оправдати, бранећи се од жестоког нападаја. Да се оправдам покупих, све хартије Димитрија Поповића и моју праву беседу и у друштву са преч. г.г. Јефтом Вукадиновићем, Димитријем Руварцем и Алексом Илићем, уредником „Хришћанског Весника“, констатује се: да је беседа на св. Саву, која је под мојим именом штампана, рукопис Димитрија Поповића, пароха сомборског, који је преписао из Вукадиновићевих беседа и да сам ја оправданом забуном место моје праве говорене беседе, која ће сада ући у штампу, уз више осталих својих радова, који су сви мојом руком писани, послао, као што сведоче и њихове изјаве. Или ћете помислити, драги мој во Христе брате, да је така забуна не могућа, али нисте ли и ви може бити у фришкоћи написали коме писмо и послали, а нисте га адресовали, нисте ли пишући моралну богословију може бити место песком, мастилом посули. Нисте ли може бити ви кад год у Карловци у одушевљењу на сокак изашли да идете без шешира, па вас на ту забуву браћа опоменуше, нисте ли може бити и ви кад год пушећи и непазећи ватру метули у уста. Видите, то све може да буде у забуни и нехотице. Такове забуне лако се дешавају смртноме човеку.

Толико имадох вам рећи ради оправдања, молећи вас, да ако сам се пред вами оправдао, да то јавно признате и да скинете са мене љагу нанешену. У противном случају ви ћете знати консеквентан бити и прочитаћете закон ол 1883. године чл. 16. А сада још мало да се обазрем на тенденцију критике ваше. Но пре свега знајте, да вам ја потпуно за право дајем, што сте открили ту крађу и тиме наравно бранисте право сопствености, и по моме мишљењу ви би били тако исто кривац, кад би знали за таку крађу па је не би открили, дакле будите уверени, да вам ја за право дајем. Али, није ли вама читајући тај плагиат, кроз вашу светлу главу пролетила светла мисао, да се тај плагиат не може тако лако појмити, нисте ли ви помишљали, да је не могуће од исте мислећег човека предпоставити, да ће он преписати од речи до речи из Вукадиновићевих беседа, које су тако распрострањене, да је и ви сигурно на памет знате. Нисте ли ви помишљали, да ја морам знати, да је и г. Вукадиновић претплатник „Хришћанског Весника“, зашто нисте узели у обзир моје друге беседе? Зашто нисте прочитали сву моралну богословију. Да сте то све урадили, ви не би били занешени таво осветом и неби одма са осудом изашли, ви не би тада имали циљ, да мене маркирате, већ да до истине дођете, ви неби тада моје радове остале ћутке прешли, ви неби онда кортешовали против мене вичући, да је то мршава препорука за протопресвитерат.

Но ја о томе нећу да говорим, јер знам, да сте нехотице то написали и да знате, да је критика сјајнија када се не говори о личностима.

Младен Јосић,
свештеник.

И овде ћу сада престати да се неби огрешио о моралну богословију, и тиме може бити и нехотице кога увредио.

Изјава.

Од стране потписаног уредништва, овим се посведочава, да му је г. Младен Јосић, капелан ст. бечејски уз остале своје радове, који су написани његовом руком, послао том приликом и беседу, која је штампана у овогодишњој мартовској свесци „Хришћанског Весника“ и која је по исказу његовом, тако исто и сведочбом г. Јефте Вукадиновића проте и г. Димитрија Руварца пароха земунског, написана руком бившег пароха сомборског Димитрија Поповића.

Иста пак беседа по исказу г. Јосића послата нам је оправданом забуном у место праве његове беседе, коју нам је сада предао и која ће се првом приликом у нашем часопису печатити.

У Београду 30. марта 1885.

Алекса Илић
прота, уредник „Хришћ. Весника.“

Сведочба.

Потписани, којима је врло добро познат рукопис Димитрија Поновића бившег пароха сомборског, посведочавају, да су се у уредништву „Хришћанског Весника“ уверили, да је не само горња изјава на истим основана, него да им је осим поменуте св. савске беседе, које су просто од речи до речи преписане, које из „Поучителних беседа духовних Андрије Монашевића“, које из „Доброг пастира Герасима Петрановића“ и две верно од речи до речи преписане из „Духовних беседа Јефте Вукадиновића.“

Изјављујући ово, уверили смо се и сами, испитав строго целу ствар, да је г. Јосић у упитној духовној крађи, која му се подмеће са свим невин, и да није ишао ни ићи могао на упитну духовну крађу.

У Београду 29. марта 1885.

Ј. Вукадиновић — протопресвитер земунски.
Димитрије Руварац — парох земунски

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

Како се Ротшилди обогатили.

(Свршетак.)

Да видимо сада, како Ротшилд уме штету да отклања или надокнађује.

Други човек кад у једној трговини изгуби неколико стотина а у другој опет добије неколико хиљада форинти, прежали ће онај губитак, или највише, што ће се за неко време вајкати па ће онда на све заборавити, а најмање ће помишљати, да се за то неком свети, па може бити и ту штету да накнади. Тако то раде други људи, али Ротшилд је Јеврејин, па се то никако са његовим рачунима не слаже, да се лимун одбаци, а да се не исцеди и она последња кап у њему. Задржало се код њега акција грађевинске банке из времена пре „краха“, и он је сада на тим акцијама штетовао неколико милијуна форината. Међутим приликом „краха“ он је не неколико, већ много и много милијуна стекао, добио, па према томе могао је лако да прежали онај губитак. Али, као што рекосмо, то се не слаже са јеврејским рачунима, па с тога је требало сад, после „краха“, да се пронађе начин, те да свет опет западне у замку, да опет наиђе на лепак. Ротшилду и његовим савезницима било је и то лако, и то им испало за руком. Бечке слободоумне новине готове су сваки час, да потпомогну какав већи лоповлук, па тако беше сад утаначено, да се имање општег бечког грађевинског друштва „вештачки“ тако процени, како би акције истог друштва што веће течајне вредности добиле. И збиља! Исте акције, чија је вредност пала већ на 11 форината по комаду, представљале су сада вредност од 110 форината. 28. децембра 1883. јавља бечки „Тагблат“ да је имање општег бечког грађевинског друштва најстрожије процењено, да сада свака акција тога друштва вреди 110 фор., да нема бољег папира од акција грађевинске банке и т. д.

Али Ротшилду не беше још ни то доста, он је морао пошто по то да „профитира.“ За то му је дуг од неколико милијуна, што му је грађевинска банка дужна била, добро дошао. Према томе, најпре да тај дуг истера после да осим свега тога још и „профитира“ беше расписано уплаћивање од 40 ф. за сваку акцију. Свет је одиста сверовао да имање грађевинске банке онолико вреди, па поче да исплаћује акције по 40 ф. мислећи, да на тај начин и оних 110 фор. осигура.

Сироте удовице, матере с децом на руци, пензионирци и друге мање капиталисте поврве сада сви на касу грађевинске банке, да ту и последњи новчић, па, може бити, нарочито за то баш и позајмљен новац уложе и купе акција по 40 фор. На самој берзи скочише услед тога исте акције, све је куповало акције грађевинске банке, а прокурист Ротшилдов гледао је све то, па се само слатко смешио. Али не потраја дуго, а ескontна банка, кредитни завод и т. д. не хтедоше више да знају за грађевинску банку и њен је „крах“ био ту већ.

Тада се њих више од двадесет људи, који су имали акција те банке, убили, а Ротшилд је међутим задовољно јахао у „пратер“ да се шета. Како је само том јеврејском барону било, када је јахао оним алејом, где су његове две жртве, што се обесиле, висиле о дрвету?

Преко 20 милијуна фор. изгубило се тада на акцијама општег аустријског грађевинског друштва.

Да пређемо сад на једну од најзнаменитијих новчаних операција Ротшилдових, а то је на ствар „јужне железнице.“

Јужну је железницу подигла сама држава, па је год. 1856. поред ванредних привилегија продала неком друштву. Ово друштво рашири мрежу исте железнице још више, али не, да се створи што бо-

љи и јачи саобраћај, већ из сасвим неких других разлога. Господа чланови тог друштва ишли су за тим, да на рачун неког непрестаног грађења од државе добијају новаца као припомоћ, па онда и на берзи да варају и до века да имају неког обрачунавања. Најпре то, па онда, што не беше скоро никаква надзора од стране оних, који су за то позвани, узрок је, те је јужна железница год. 1875. била оптерећена са 2455 милијуна франака. Не треба за то човек да је бог зна какав рачунџија, па да ипак увиди, да јужна железница, поред свега тога, што се и сувише скупо наплаћује и што је саобраћај прилично јак, саразмерно врло мали приход доноси. Међутим „друштво“ је њу, као што већ напоменусмо, сматрало као неку ствар за берзијанске шпекулације. Да се исплаћивали купони, који су одговарали стварним приходима јужне железнице, било би по берзијанске шпекуланте рђаво, акције би биле пале. За то се они исплаћивали онако, да су и сувише неоправдану вредност акција исте железнице изазвали, па се према томе плаћало ф. 14·80, 13·40, 16·80, 17·—, 16·—, 16·— 15·—, 13·20, 10·— за годину Но пошто приходи јужне железнице нису толики, да се тако велики интереси исплаћују, морало се с тога узајмљивати, па се само на тај начин они купони могли да плаћају.

Валда не би требало сада напомињати, да је сам главом Ротшилд тај новац давао и да је то једна од најбезобразнијих берзијанских шпекулација била.

Напослетку дође време, да јужна железница није могла више купоне да исплаћује, те је тако Ротшилд сада могао целом свету на видику да покаже своје господство над том железницом, и она је одиста прешла сад у његове руке и он могао је с њоме да чини што-год је хтео.

Половина од два и по милијуна франака, којом је јужна железница била оптерећена, била је ротшилдова, а шта је после, за ових 20 година Ротшилд профитирао на јужној железници — о томе нема даље рачуна.

То су само неколико примера, како се Ротшилди обогатили, а кад би хтели све новчане операције да истражујемо, па да о њима говоримо, за цело не би довољно било за то неколико повинарских чланака, већ неколико књижурина човек да напише.

Међутим ми мислимо, да је и оволико доста, те да наш свет сазна, на какав је начин ротшилдова кућа дошла до тако грдна имања.

Да кажемо само још нешто из живота ротшилдова.

Мислио би човек, да људи, који умеју тако да се обогате и који су толико богати, да су добре платише бар иначе у животу.

То не стоји, а најмање да се за Ротшилда може тако мислити. Ето, он је на јужној жељежници стотине милијона стекао, па кад једном хтеде после, пошто беху послови око јужне жељезнице готови, да мало у Швајцарску путује, да се разоноди и окрепи, а њему севну сретна мисао кроз главу, да је и он члан управног одбора, па за то да не мора за пут да плаћа, већ да има права бадава да путује на жељезници, која стоји у свези са међународном жељезничком мрежом.

Известилац једног бечког финанцијског листа писао је том приликом ово: „Они изнурени радници, што услед краха, што га је господин барон произвео, сада гладују и на жељезничким станицама просјаче заједно са женом и децом, да накупе новца за карту, дивиће се и скидаће капу кад господин барон дојури на красном интову са пратњом и са многим сандуцима на жељезничку станицу, па да на послетку не мора ипак платити за карту. Господин ће барон путовати бадава, па још у засебном купеју, а међутим ће се други путници збити као стока. Кондуктери ће дубоко господину барону да се клањају, па ће још често морати да га послужују добрим јелом и пићем, да се мало уморан од путовања подкрепи. Али они јадни раденици, што се с тужним срцем у домовину враћају, што морају и последњу мангуру за карту да издаду, ти неће имати оним јадним црвићима, деци својој, ни свеже воде да купе. Одиста, чудних слика и прилика има на овој земљи, и данашња је „култура“ одиста далеко дотерала.

У осталом господин ће барон многу опалу црквицу и школу видети на свом путовању, што се више неће подићи, јер јужна жељезница не плаћа више интерес, па услед тога пропали су они, који су и ту цркву и ту школу издржавали. Али господин барон ће зацело на свом путу видети овде ил онде и каквог старца, који тужно гледа на влак, што поред њега пролази, а на ком би се он радо повезао, да оде тамо у далеке крајеве, да посети свога сина, који валда у оном часу лежи на самртној постељи; али то не може, јер папири, што их има у рукама, не вреде више ништа. Барон Ротшилд међутим путује бадава. Ох, да чудна столећа!“

На завршетку да кажемо још ово: Министар Тиса рекао је пре некако, да је опасно по саму државу, кад се поједина друштва богате.

Шта ли, боже мој, мисли господин Тиса о Ротшилду и о Ротшилдовом богатству?!

По немачком. **Вул.**

Трговина.

= **Нови Сад**, 2. априла. **Житарска радња.** Што допринеше ратоборни гласови — те на горњим пијацама прошле, и почетком ове недеље цена храни знатно се повисила, толико, мал те да исто, и сухо време, и ветрови неугодни за усеве допринеше тој знатној повишици По извештајима што су приспели са више страна из оближе околине наше, усеви не стоје по све лоше, једино што би било желети, то је тије кише.

Шеница је са 10—20 н. од последњег извештаја напредовала. Данас је цена ова: Шеница прве каквоће 8 ф.; добра средња 7·50—70 н.; лакша роба 7·20—40 н. Наполица 6·20—6·50 н. Зоб 6·50 н. Кукуруз по каквоћи 5·50 60 н.; новосадски се погађа 5·70 - 80 н. Јечма неприспева на пијацу.

Маст фина роба на више 51—52 ф.; на мање 54—55 ф. Сланина сушена танка и средња 52—54 ф., сеоска паљена 56—58 ф. од 100 кгр.

Свињи угојени млади тешки 37 - 39 ф.; матори тешки 36—37 ф.; средњи 34—35 ф. од мет. центе.

Сад у прошлу недељу одржан је у Жабљу у Шајкашкој други ондашњи годишњи вашар. Пошто је свет оскудан са новцем вашар је од продаваца јако посећен био. Марве рогате коњи, свињи, свега је врло много било. Продаја слаба, цена — ниска што скоро није било. Занатлијска и трговачка роба без продаје. Плаћани волови слаби 120—140 ф; средњи 140—260 ф.; бољи, снажнији 180—200 од пара. Краве јалове 40—50 ф.; са телећом 60—80 (најбоље) од комада. Коњи обични 40—50 ф; угледнији 60—80 ф.; што финијих није било најскупље су плаћени до 150 ф. од комада. Мршави свињи у бесцење су давани. Назимад 3—4 ф.; полгодишњици 8—12 ф.; матори 14—18 ф. од пари. Јагањци је нешто куповано по 5—7 ф. од пара. Вашар је у опште врло хрђав био.

*

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈОНСКЕ РАДЊЕ
Стевана Костовића у Будим-Пешти
од 30. марта (11. априла) 1885.

Жито из Потисја	— — — 78 80 ф.	9.30 ф.	9 45
„ „ „	— — — — 75 77 „	8 90 „	9 15
Жито банатско	— — — — 76 78 „	8.90 „	9 20
„ „	— — — — 78 75 „	8 60 „	8 80
„ бачко	— — — — 78 80 „	9 30 „	9 45
„ „	— — — — 75 77 „	8.90 „	9 15
Жито влашко	— — — — 78 „	8.60 „	8 80
„ „ по каквоћи	— — 77 „	8.40 „	8.60
„ „	— — — — 76 „	8 20 „	8 40
„ „	— — — — 74 „	8·— „	8.20
„ српско	— — — — 74 76 „	7.80 „	8.10
Узанц-жито за пролеће	— — — ф.	8·93 „	8.95
„ за јесен	— — — — „	8.96 „	8.98
Раж мађарска	— — — — — — „	7.40 „	7.70
„ влашка	— — — — — — „	7.20 „	7 40
Јечам за храну	— — — — — — „	6·60 „	6.80
„ по каквоћи средња роба	— — „	7.— „	7.20
„ за пиваре	— — — — — — „	8 25 „	8·75
„ влашки	— — — — — — „	7.— „	7.10
Зоб трг. роба	— — — — — — „	7.15 „	7.25
„ фина роба	— — — — — — „	7.50 „	7.60
Узанц-зоб за пролеће	— — — — „	7.40 „	7.42
„ за јесен	— — — — — — „	—.— „	—.—
Проја мађарска	— — — — — — „	6.— „	6 30
„ влашка	— — — — — — „	6.30 „	6 50
„ мађар.	— — — — — — „	6.— „	6·15
Кукуруз, готова роба, банатски	— — „	6.— „	6 10
„ нови „	— — — „	6 15 „	6.20
„ за мај-јуни банатски	— — „	6 14 „	6 16
„ за јуни-јули банатски нови	— „	—.— „	—.—
Кукуруз за јули-август	— — — — „	—.— „	—.—
„ за август-септембар	— — — „	—.— „	—.—
Речица готова роба Kohl	— — — — „	12 50 „	12 75
„ банатска	— — — — — — „	11 75 „	12 —
„ за август-септембар Kohl 1885	— „	13·— „	13 1/8
Горушица по каквоћи	— — — — „	6 25 „	6 55
Мувар „ „	— — — — „	6.75 „	7.—
Лаиено семе по каквоћи	— — — — „	13.50 „	14.—
Кудељно семе „	— — — — „	13.— „	13.50
Виколј по каквоћи	— — — — — „	6 50 „	7.20
Пасуљ бели крупан	— — — — — „	8.— „	8 50
„ „ француски	— — — — — „	10.25 „	10.75
„ шарени	— — — — — — „	6.— „	6 50
Погачице од репице	— — — — — „	5.25 „	5.50
Погачице од горушице по каквоћи	— — „	5.— „	5 50
Мед оцеђен	— — — — — — — „	26.— „	27.—
„ вошчан	— — — — — — — „	24.— „	25.—
„ за октобар-новембар оцеђен	— — „	—.— „	—.—
Восак розенауски	— — — — — — „	142.— „	144.—
„ славонски	— — — — — — — „	143.— „	145.—
Шљиве српске гот. роба у бурадма	— „	13 40 „	16·96
„ „ „ „ у џакови	— — „	19.96 „	17.86
„ роба за окт. нов. у бурадма	„	—.— „	—.—
„ босанске гот. роба нова у бурадма	„	13.40 „	17.86
„ „ „ „ у џакови	— „	17.41 „	18.30
„ узанц роба за окт. нов. у бур.	„	—.— „	—.—
„ „ „ „ у џакови	— „	—.— „	—.—
Пекмез, готова роба, славонски	— — „	17.25 „	17 50
„ банатски	— — — — — — „	15.50 „	16.—
„ авг.-септембар славонски	— — „	—.— „	—.—
Свињска маст варошка	— — — — „	53.50 „	54 —
„ „ сеоска роба	— — — „	52.— „	53.—
Сланина сољена варошка	— — — — „	46.— „	47.—
„ „ сеоска роба	— — — „	44.— „	45.—
Овчије коже српске по 102 ком.	— — „	120 — „	125.—
„ „ босан. и хрв. по 56 ком.	„	36 — „	37.—
Јареће за обуће по 102 комада	— — — „	160.— „	170.—
Јагњеће српске нове 102 ком.	„	80.— „	100.—
„ нове хрватске 102 комада	— „	85.— „	90.—
Козије хрватске за 56 кила	— — — „	55.— „	60.—
„ мађарске и ердељске за 50 кила	„	33.— „	35.—
„ српске за 56 кила	— — — — — „	55.— „	60.—

све без ногу и рогова са 2% шконто.

Храна. Ове недеље отпочео је наш житарски рад са чврстим правцем при чему је остала понуда само умерена. Када су око свршетка недеље из иноземства долазила знатна скакања у ценама, то су и код нас тражили имаоци више за своју робу, што је уз живу вољу за куп и одобрено од стране млина. Свега је продано око 150.000 мтр. цнт. од којих ће четврти део спадати на српску и влашку робу а цене се поправиле свршетком недеље 30 н. Раж је чврсто одржана, уз умерену понуду и такову вољу за куп, средња роба ф. 7·30—7·40 фина ф. 7·60—7·70. Јечам за храну. Услед слабе понуде чвршћи је правац рада и цене су скочиле са 10 новч. средња роба ф. 6·60—6·90, боља ф. 7—7·25. Зоб је тражена и скупља са 10—15 н. трговачка роба ф. 7·15—7.25, фина ф. 7·50—7·60. Кукуруз плаћа се са 10 новч. скупље, због слабе понуде ф. 6·15—6·20.

Продукти. Посао са шљивама показао се ове недеље мало слабијим јер се српска шлус-роба за 1885. нуди по ф. 9·75, а босанска по ф. 10·—. Готова роба остала је непромењена при незнатном промету и пазарене су шљиве од 1884. год. по ф 7·— а од год. 1883. по ф. 4·50—4·75, све по 56 клгр. Једном за свагда означен је од бурзе број комада узанс-робе за окт.-нов. и то за босанску робу на 115 а за српску на 120 комада. Пекмез први славонски бележи ф. 17·25—17·50, а лошија роба по каквоћи. Мед је непромењено лабав у цОни. Маст бележи ф. 53·50—54·—, сланина варошка роба ф. 46—47, сеоска ф. 45—46. Варива су непромењена уз слаб промет робе. Воловске коже без рогова и ногу нуде се по ф. 120, а коњске од ф. 80—88 од 100 клгр. Зверке су сасвим занемарене.

Термини хране.

Жито за пролеће бележи ф. 8·93—8·95.
Жито за јесен бележи ф. 8·96—8·98.
Зоб за пролеће бележи ф. 7·40—7·42.
Кукуруз за мај-јуни бележи ф. 6·14—6·16.
Репица за август-септембар ф 13—13 1/8.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је 14. број

СТРАЖИЛОВА

са овим садржајем:

Десимирке. Песме Мите Калића. — Кнез у купатилу. Приповетка Јаше Игњатовића. (Наставак.) — Моје чедо. (Из песама „Тугованке“) Од Љубинка. — Разни путеви. Приповетка Милана Савића. (Наставак.) — Последњи дарак Песма Милутина Трбића. — Докле ће нас сунце гријати. Од С. М. — Листићи: Гласник — Позориште и уметност. — Књижевне новости — Смесице. — Читуља. — Афоризми.

ОГЛАСИ.

Јефтимбени оглас.

Од стране котарског уреда даје се овим на знање да ће се дана 15. (27.) априла о. г. одржавати јавна устмена јефтимба за издање потребитих градња за источну православну цркву у Јањи, те се сви они који ову градњу предузети желе на исти дан на лице места у Јањи у 11 сати пре подне ala franca позивају.

Према трошковнику изнашају:

1. Зидарска и тежачка радња	5047	фор.	15	новч.
2. Тесарска радња	1670	„	94	„
3. Столарска „	2088	„	46	„
4. Лимарска „	1681	„	36	„
Укупно	10487	фор.	91	новч.

Ови послови ће се или сваки за се или сви заједно издавати.

Јефтимба ће бити устмена, али ће се и писмене понуде примати.

Надтечатељи имају положити 5% жаобине дотичне трошковне своте, а онај на ком градња остане имаће положити јамчевину која се састоји у 10% од понудбене своте дочим писмене понудбе имају бити обложене са 10% понудбеног износа

По пропису састављени нацрти као и трошковници могу се вазда увидети, а том пригодом и поближи увети сазнати.

Бељина, 28. марта 1885.

Котарски предстојник:
Трешчен.

3—3

КОНКУРС.

Ради попуњења парохије Бетске са платом VI. класе, отвара се овим поново конкурс.

Просителји имају своје потребним сведочбама сврху свога оспособљења за одправљање парохијског званија снабдевене молбенице за четир недеље дана од првог увршћења овога конкурса у дотичне новине, консисторијуму овом поднети.

Из седнице консисторијума епархије будимске у Сентандреји, 28. фебруара 1885. године држа е. 2—3

Два трговачка помоћника

од којих један да је рутиниран мануфактуриста, а други шпецерајиста, но при том да се добро разуме у струци гвожђарско-мешовитој — а обојица да говоре српски, немачки и мађарски — потребују радње **А. Миланковића и сина**
2—2 у Даљу.

ОБЈАВА.

Овим се од стране потписаних извршиоца опоруке и руковатеља оставина пок. Јована и Марије Трандафил објављује, да ће се оставинска салашка земља у обиму од **206 283/2500 новосадских ланаца поред Кисача** дана 28. априла (10. маја тек. године у 2 сахата после подне на јавној дражби у једном комаду или у више парцела на лицу места у салашком здању за три идуће године под закуп издавати.

Сваки лицитант дужан је 3 фор. по сваком новосадском ланцу у име пишмарине положити.

Остали услови могу се код потписаних дознати.

Нови Сад, 2. априла 1885.

Паја Гостовић,
извршиоц опоруке и руковатељ оставине пок. Марије Трандафил,

Ћира М. Поповић,
извршиоц опоруке и руковатељ оставине пок. Јована Трандафил. 1—6

ОБЈАВА.

Овим се објављује, да ће се дана 21. априла (3. маја) тек. године у 3 сахата после подне на лицу места путем јавне дражбе на три идуће године издавати под закуп земља пок. Марије Трандафил свега 154 2086/2500 новосадских ланаца **(пређе салаш Ђоке Шилића)** поред керског друма. Издаваће се читава земља у целини или у мањим парцелама.

Сваки лицитант дужан је 3 фор. по ланцу у име пишмарине положити.

Остали услови могу се код подписаног дознати.

Нови Сад, 2. априла 1885.

Паја Гостовић,
извршиоц опоруке и руковатељ оставине пок. Марије Трандафил.
1—6

Потребујем за моју велику гостијону у Ст. Пазови једног ваљаног угоститеља, који одма ступити може.

2—3 **Н. ПЕТРОВИЋ.**

ШПЕЦЕРАЈСКА И ГВОЖЂАРСКА РАДЊА
МИХАИЛА НИКОЛИЋА
у Инђији 2—2

потребује два млађа спомоћника, који су у тој струци вешти, и добро мађарски, немачки и српски говоре. Ступити могу одма.

Concurrenz-Möbl-Garantie
ТЕОДОР ДИМОВИЋ
I. Wipplingerstrasse Nr. 27. Беч.

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ ПОКУЋСТВА.
ЦЕНЕ БЕЗ ПРИМЕРА ЈЕФТИНЕ. 11—12
Илустровани ценовник бадава и франко.

П. П.

Част ми је цењеној публици до знања ставити, да сам помодну, галантеријску, нирнбершког, кратког и белог еспапа трговину, од госп Браће М. Поповића примио и да ћу исту даље на свој рачун водити под фирмом

ПАНТА ЈОВАНОВИЋ

ПРЕЂЕ

БРАЋА М. ПОПОВИЋ
„КОД ЦРВЕНЕ РУЖЕ.“

Нарочито чиним цењену публику пажљивом, да сам за пролетњу сезону, моју радњу са врло лепим и великим избором најновијих **сунцобрана** и лепеза, као и кишобрана, мушких и женских кошуља, белих рекли, спаваћих доњих сукања белих и шарених модних, тако исто велики избор чипака сваке боје и каквоће, најновијег риша, за невесте велова и венаца, за украс атлаза и сомота сваке боје и свих других у ову струку спадајућих артиклова снабдео а све по досадањој познатој, јефтиној и чврсто утврђеној цени.

Поруке са стране обављам брзо и тачно.

Са особитим поштовањем
ПАНТА ЈОВАНОВИЋ.

Иста радња потребује једног спомоћника, који је добар стручњак, и једног шегрта или практиканта из добре куће. 2 3

Власник и издавалац Милица Свет. Милетића. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.